Փուճջը ՇԱԲԱԹ օրերը կը հրատարակուի. — Տարեկան բաժանորդագինն է երկու եւ կէս արծաթ Մէճիտ կամիքի վճարելի, թէ՛ մայրաքաղաքիս եւ իր արուարձանաց եւ թէ՛ գաւառաց համար։ — Վեց եւ երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կրնդունուի։ — Հասը 40 փարայէ, եւ կը գտնուի մասնաւորապէս Պահչէ-Թաբու ջրավաճառ եւ գրավաճառ Մկրտիչ եւ Նշան աղայից խանութները։—Ծանուցման տողը 3 դրօ. է մէկ անգամի համար, Աւելի ածան կրլլայ աւելի անգամներու համար։

ՀԱՍՑԷ

Առ Տճօրէն—Տէր Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Պալըգ—Բազար Նաֆիյէ խան վերի յարկ թիւ 16

ՓՈՒՆՉ

درعليه‌ده بالق پازارنده نافعه خاننده اوست قاتده
١٦ نومرولی اوطه‌ده {پونچ} غزته‌سی صاحب امتیازی
حمپارسوم آلاجاجیانه

ADRESSE
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du Journal Armenien
POUNTCH
16 Nafié—Han Balouk—Pazar 16
CONSTANTINOPLE

թիւ 2683 — ՇԱԲԱԹ — 1863 —1866— 1900 ՄԱՐՏ 11

Երկու խոշոր բարոյագէտ (*)

ԹՈԼՍԹՈՅ ԵՒ ՇԱՆՇԻԱՆ

Այժմ ինձ հարկ է պատմել այն՝ ինչ որ անձամբ տեսել եւ լսել եմ Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյէ 1898 թուականի Հոկտեմբերի 14ին եւ 15ին, երբ ես նորա մօտ հիւր էի։

1888 թուականէ ի վեր ես Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյի գրուածքները՝ ուսումնասիրելով՝ կը կարդայի. եւ երբ ես եկայ այն եզրակացութեան որ նա 19րդ դարի ո՛չ թէ առաջնակարգ վիպասաններէ մէկն է, այլ եւ մեծ բարոյագէտ փիլիսոփայ ու հրիտասին ճշմարիտ հետեւող, այն ժամանակ ես ուխտեցի անպատճառ գնալ նորա մօտ՝ որ տեսնեմ՝ թէ նորա բարոյագիտական հիանալի գրքուածքները, որքա՛ն կը համապատասխանեն նորա ամենօրեայ վարած կեանքին, կենցաղավարութեան, որ սովորիմ նոյն կերպ կեցցաղավարել, որովհետեւ քոյոր ursով կը ցանկամ ունենալ ճշմարիտ hրիստոնեայ։ Իսկ ճշմարիտ hրիստոնեայ ես կը հասկանամ միայն նորան, ով որ Քրիստոսի ասածները կը կատարէ եւ Նորա նման կը կեցցաղավարէ աշխարհս։

1898 թուականի Օգոստոս ամսոյ մէջ պէտք է տօնուէր Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյի ծննդեան ութսնեակի յոբելեանը։ Ես ինձ սրբազան պարտք համարեցի չնորհաւորգրնել նորան. եւ ուղարկեցի ռուսերէն լեզուով գրուած փոքրիկ բանաստեղծութիւն, որով ես իմ ջերմեռանդ սրտագին յարգանաց զգացմունքները ըստ համեստագոյն կարողութեանս արտայայտել էի՝ իբրեւ մարդ, իբրեւ հայ եւ իբրեւ քահանայ հայոց եկեղեցւոյ՝ մեծ բարոյագէտ փիլիսոփային։

Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյ կը բնակուի իւր սեպհական «Յասնայա Փոլեանա» կոչուած կալուածքի, պատարակի մէջ, որն Նահանգական Թուլա կոչուած քաղաքէն 15 փիլոմեթր հեռու է։

1898 թուականի Հոկտեմբերի մէջ ես ճանապարհուեցայ դէպ ի Թուլա, ուր առաւօտեան ժամը 5ին հասայ։ Ես իսկոյն մի կառավար վարձեցի. եւ որպէս զի այդ անծանօթ երկրի մէջ իմ ճանապարհորդութիւնը ապահով լինի, ես կառավարին կանչեցի կայարանի ժանտարմի մօտ և ինդրեցի նորանէն իւր յուշատետրի մէջ գրել կառավարի անունը և մականունը, պատճառաբանելով իմ խնդիրը՝ որ այդ կառավարը ինձ տանելու էր Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյի կալուածքը։

երբ ժանտարմը իմ խնդիրքը յարգեց եւ պատուիրեց կառավարին ապահով կերպով ինձ տեղս հասցնել, ես իսկոյն կառք նստայ եւ ճանապարհուեցայ դէպ ի «Յասնայա Փոլեանա»։ Ճանապարհները եւ դաշտերը ձիւնի հաստ շերտով ծածկուած էին. երբ անմարքուր քաղաքէն դուրս ելանք՝ ցուրտ քամին՝ իւր ուժգին փչումով՝ չուտով հասկացրեց ինձ իւր ի՛նչ լինելը... Մուշտակիս մէջ աւելի պինդ կերպով արագութեամբ փաթաթուեցայ՝ մտաբերելով Ռուսաստանի հիւսիսային սառնամանիքները..., որոնք Մոսկուայի կողմէն որքա՛ն ուժգնութեամբ փչել գիտեն... Այդ ժամանակ ես ալ Մոսկուայէ հեռու չէի գտնուեր, որովհետեւ Թուլայի և Մոսկուայի մէջ եղած տարածութիւնը աննշան է։

Մեր անցած ճանապարհը խճուղի էր եւ ունէր շատ զառիվայրեր եւ զառիվերեր։ Տեղ տեղ նա կ'անցնէր անտառի միջով, տեղ տեղ ալ դաշտերի։ Անտառների մէջ կ'երեւէին այստեղ-այնտեղ դեղեցիկ ճարտարապետութեամբ չինուած ամառանոցներ։ Կէս ճանապարհի վրայ չինուած է մի ահագին գործարան։

Զառիվերերը բարձրանալու ժամանակ՝ ես կառքէն կ'իջնէի և ոտքով կը քալէի։ Մի անգամ այդպէս ոտքով քալելու ժամանակ հանդիպեցայ մարդկանց ահագին երամի։ Նոքա եռեւէ եռեւ, գլուխները վայր կախած, կռնակների վրայ փոքրիկ կապոցներ առած, ինչպէս կ'երեւէր, դէպ ի քաղաք կ'երթային։ Նոցա ցնցոտիները, պատառոտած տեխլոնները, դէմքերի դեղնութիւնը եւ նիհարութիւնը պարզ կերպով կը ցուցնէին, որ այս մարդիկը սոսկալի աղքատութեան մէջ կը գտնուին։ երբ մի մէնց ողջունելով կանցնէինք, ես նոցմէն մինը կանդնեցրի եւ հարցրի.

—Ո՞ւր կ'երթաք, եղբայր։

—Քաղաք, Տէ՛ր Հայր։

—Ինչպէս կ'երեւի, գործ փնտռելու կ'երթաք։

—Քաղցած ենք, Տէ՛ր Հայր, ուրիշ ճար չկայ։

—Հողագո՞րծ էք, թէ ոչ.

—Հողագործ ենք թէեւ, բայց հող չունինք։ երկու կամ երեք օրավար հողով ի՞նչ կարելի է անել. պատասխանեց խեղճ գիւղացին եւ ընկերներէն յետ չմնալու համար՝ շարունակեց իւր ճանապարհը։

երբ զառիվերը բարձրացայ՝ անմիջապէս նոտայ կառքը եւ յառաջ սլացայ շատ տիրած արտով. որովհետեւ մի կողմէն կը տեսնէի անտառների մէջ չինուած չքեղ ամառանոցները, որոց տէրերը օ՛ր գիտէ ինչպիսի՛ հարստութիւնների տէր էին. միւս կողմէն մտքես չէի կարող հանել ցնցոտիներով գիւղացիները... Որպիսի՛ զանազանութիւն մարդկանց մէջ... Որպիսի՛ անհաւասարութիւն... Ոմանք մինչեւ կոկորդները կուշտ... մարդկանց փորամասնութիւնը անագին նիւթական կարողութեան տէր է, իսկ մեծամասնութիւնը... հացի կարօտ ու քաղցած...։ Այս մտածմունքներով երբ ես իմ ներքին աշխարհի մէջ խորասուզուած էի, կառավարը խճուղիէն շեղուեց դէպ ի աջ և սկսեց անհարթ ճանապարհով դնալ։

—Ինչո՞ւ ճանապարհէ շեղուեցար, ես հարցրի։

—Ահա Լեւ Նիքոլայեւիչի կալուածքը։ Նորա տունը այդ պարտիզի մէջն է,— ցոյց տալով մօտակայ պարտէզը՝ պատասխանեց կառավարը։

Ես այդ րոպէէն սկսեալ՝ անդադար կը դիտէի այն ահագին պարտէզը, բայց՝ բաց ի բարձրագագաթ ու փոքր ծառերէ՝ ոչինչ չէր երեւար։

Կառքը գաւթադռնէն ներս մտաւ։ Այդ ժամանակ ես տեսայ ծառերի միջէն երկյարկանի տուն, որն չինուած էր պարտիզի գլխին կեդրոնում։

— Այս տան մէջ կը բնակուի կոմսը,—շտապելով ասաց կառավարը, եւ կառքը դադարեցրեց պատշգամբի դիմաց։ Ես կառքէն իջայ եւ կառավարին իսկոյն վճարելի պարտքս, որն՝ ստանալով ինձմէ յանուն ժանտարմի գոհունակութեան տոմսակ՝ ինձ ապահովութեամբ տեղս բերելուն համար՝ վերադարձաւ Թուլա։

Ես դեռ ներս չէի մտած, պարէգամբը դիմաւորեց ինձ մի կարճահասակ, մաշուած դէմքով, ակնոցաւոր ծերունի մարդ։

—Որի՞ն կը կամենաք տեսնել,— նա ինձ հարցրեց։

—Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյին, խնդրեմ՝ յայտնեցէք նորան, որ Մելիտոպոլի հայ լուսաւորչական եկեղեցւոյ քահանան կը ցանկայ նորա հետ տեսնուիլ։

Ծերունին փութով հեռացաւ ինձմէն եւ ներս մտաւ։

Մի վայրկեան ալ չէր անցած՝ ծերունին վերադարձաւ եւ հրաւիրեց ինձ ներս, եւ տեղաւորցրեց մի կահաւորուած սենեկի մէջ։

—Այս սենեակը հիւրասենեակ է. կարող էք հանգստանալ։ Լեւ Նիքոլայեւիչն ալ շուտով կը գայ ձեզ հետ տեսնուելու։

—կարելի չէ՞ գիտնալ՝ թէ դուք այս տան մէջ ի՞նչ պաշտօն կը վարէք,—ես հարցրի։

—Ես Լեւ Նիքոլայեւիչի 22 տարուայ քարտուղարն եմ, ասաց ու հեռացաւ սենեակէ։

Սենեակի մէջ մի քառորդ ժամ սպասելէ վերջը՝ մի բարձրահասակ ծերունի մարդ սենեակիս դուռը բացեց եւ ներս մտաւ։ Ես իսկոյն նորան ճանաչեցի, եւ վաղեցի ընդառաջ՝ ասելով.

—երկար տարիներէ ի վեր կ'ուսումնասիրեմ ձեր գրուածքները. և՝ նոցմէ շատ օգտուելէ յետոյ՝ զգացի անհրաժեշտութիւն անձամբ տեսնուելու ձեզ հետ, որ դարձեալ սովորիմ՝ ձեզ հետ խօսելով եւ ձեր ամենօրեայ կենցաղավարութիւնը տեսնելով։ Ես Տաւրիկեան նահանգի Մելիտոպոլ քաղաքի հայ լուսաւորչական եկեղեցւոյ քահանան եմ. ուր տեղէ ես Օգոստոս ամսուայ մէջ համարձակուել էի մի փոքրիկ բանաստեղծութիւնով չնորհաւորեցնել ձեր ծննդեանամեայ յոբելեանը։

—Ես ստացել եմ ձեր չնորհաւորական նամակը։ Այս սենեակը ձեր տրամադրութեան կը յանձնեմ. ես մինչեւ ժամը 12ը ղբաղուած եմ. յետոյ մենք միասին կ'երթանք պարէզը զբօսնելու։ Իսկ մինչեւ այն ժամանակ դուք կարող էք զբաղուիլ ընթերցանութեամբ։ Ես գնամ ձեզ համար մի քանի գրքեր բերեմ,—եւ սենեակէն Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյը հեռացաւ։ Իմ սրտի ուրախութեան չափը չկար, տեսնելով այս սիրալիր ընդունելութիւնը, եւ իսկոյն յուշատետրիս մէջ նշանակեցի. «Այսօր, Հոկտեմբերի 14ին, առաւօտեան ժամը 8½ին արժանացայ տեսնուիլ աշխարհահռչակ բարոյագէտ-փիլիսոփայ Լեւ Նիքոլայեւիչ Թոլսթոյի հետ»։

Ես ալ նոր յուշատետրս գրպանս գնելու վրայ էի, Լեւ Նիքոլայեւիչը ներս մտաւ՝ մի քանի գրքեր ձեռքերի մէջ բռնած։

—Ահա բերի ձեզ՝ կարդալու համար՝ մի քանի գրքեր,—եւ սեղանի վրայ դրեց։

—Շատ չնորհակալ եմ, Լեւ Նիքոլայեւիչ։ Սիրով կարդալու եմ ձեր բերած գրքերը։

—Հաւանական է, որ դուք դեռ թէյ խմած չէք լինիր։ Ի՞նչ կը կամենաք խմել. թէյ, թէ սուրճ,— հարցրեց Լեւ Նիքոլայեւիչը։

—Եթէ հնարաւոր է, թէյ կը խմէի,—պատասխանեցի ես։

—Այնուհետեւ Լեւ Նիքոլայեւիչը հեռացաւ։ Իսկ ես իսկոյն սկսեցի մինը միւսի յետեւէ թերթել նորա բերած գրքերը, որ տեսնեմ՝ արդեօք ծանօթ գրքեր էին, թէ ոչ։ երբ տեսայ, որ նոցմէ և ոչ մէկը ինձ ծանօթ չէ և շատ հետաքրքրական գրքեր կ'երեւէին, ես իսկոյն սկսեցի մինը լարուած ուշադրութեամբ կարդալ։ Գրքերի թիւը հինգ էր։ Հազիւ մի քանի թերթ էի կարդացել դեռ նոր, ալեխիւը բերից մի սկուտեղի վրայ մի բաժակ թէյ, մի ափսէ կաթ եւ մի քանի կտոր պանիր. եւ սեղանիս վրայ այդ ամենը դնելէ վերջը՝ հեռացաւ սենեակիցս։ Ես անյագաբար շարունակեցի շատ հետաքրքրական ընթերցանութիւնս։ երբ հարկ կը լինէր ինձ կարդացածս աւելի անչնչելի դարձնել մտքես և սրտես, այն ժամանակ ես ընթերցումս կ'ընդհատէի եւ կը խորասուզուէի մտածմունքների մէջ. այս միջոցին ես առջեւս դրուած թէյով, պանիրով ու հացով երբեմն կ'օգտուէի։ Մի բարակ գիրքը նոր էի վերջացրած, երբ ալեխիւը նորէն ներս մտաւ և հարցրեց՝ թէ ես դարձեալ թէյ կը ցանկա՞մ։ Ես չնորհակալութիւն անելէ վերջը, խնդրեցի այլ եւս չբերել, որովհետեւ այդ միջոցին ես ո՛չ մի պահանջ չէի զգար, ո՛չ խմելու եւ ո՛չ ուտելու։ Իմ՛ բոլոր ուշադրութիւնը գրաւել էին յիշեալ հինգ գրքերը։ երկրորդ գիրքը ձեռագիր էր եւ այնքան հետաքրքրական, որ ես վճռեցի խնդրել Լեւ Նիքոլայեւիչէ տանել հետս տուն եւ՝ արտագրելէ յետոյ՝ իսկականը նորան վերադարձնել։ Այս մտքերով և ձեռագրի հետաքրքրական մտքերով զբաղուած ժամանակս, Լեւ Նիքոլայեւիչը սենեակիս դուռը բացեց եւ ներս մտաւ, ասելով.

—Այժմ երթանք զբօսնելու։

—Ամենայն սիրով. երթանք Լե՛ւ Նիքոլայեւիչ,—պատասխանեցի ու շտապելով գլխարկս առի եւ նորա յետեւէն սենեակէն դուրս ելայ։

Լեւ Նիքոլայեւիչի ամենահասարակ հագուստը ինձ հիացրեց... ի՛նչպէս չհիանայի, երբ դիմացս կանգնած էր 19րդ դարի ամենամեծ մարդ իհնարէ մինը, որի վրայի հագուստը ամենահասարակ ձեւ և որակութիւն ունէր։ Իսկոյն մտաբերեցի Յովհաննէս Մկրտչի ուղտի բրդէ պատրաստուած հագուստը եւ վրայէն կապուած կաշիէ գօտին, որոց մասին Աւետարանը կը վկայէ և կը տեսնենք նկարիչների նկարած պատկերների վրայ։

Լեւ Նիքոլայեւիչի հետ սկսեցինք զբօսնել ահագին անտառանման պարտիզի մէջ՝ ուղղուելով դէպ ի պարտիզի մեծ դուռը, որի միջով ես մի քանի ժամ առաջ կառքով ներս էի մտել։ Նախ և առաջ ես մանրամասնօրէն պատմել սկսեցի 1895 թուականի իմ ճանապարհորդութիւնը դէպ ի փեդերսպուրկ եւ Քրոնշթատ՝ Աւագ քահանայ Յովհան Սերկիեվին հետ անձամբ ծանօթանալու համար միեւնոյն նպատակով ի՛նչ նպատակով որ եկել էի իրեն տեսնելու։ Այս քահանան Ռուսաստանի մէջ մեծ հռչակ հանած է իբրեւ ամենաարթախոհ, ամենաարթակեաց եւ հրաշագործ քահանայ։ Ես պատմեցի Լեւ Նիքոլայեւիչին իմ չորս օր Քրոնշթատ քաղաքի մէջ, և չորս օր այդ քահանայի գործունէութիւնը եկեղեցւոյ մէջ եւ արտաքոյ եկեղեցւոյ դիտելս եւ ուսումնասիրելս իբրեւ նորա ջերմ հաւատակորոյր։ Եւ, ի վերջոյ, պատմեցի նորան իմ հիասթափումս Նորա Ժողովրդոյ մէջ ձրիակերութիւն, աւերտրապաշտութիւն տարածելովը մի կողմէն. եւ միւս կողմէն գիտական բժշկականութիւնը առ ոչինչ համարելովը ու այնպէս ժողովրդոյ քարոզելովը։ Թէեւ մարդկութեան գիտցածը ոչինչ է, իսկ չգիտցածը ամեն ինչ է, սակայն նորա այն գիտցածը ես կը համարեմ ճշմարիտ բան, որն ապա-

(*) Տե՛ս 2680 եւ 2681 թերթերը։

հուն, տղուն կողմանէ 2–3 ոսկւոյ նուէր մը կ'ընէ այդ աղջկան ծնողաց՝ իր արիաւոր դիրեցման որդւոյ. Ա-լիքսանեան էֆէնտի՝ անհերիք համարելով այսպիսի դրութիւն մը, նախընտրեց նուիրել զայն ի պէտս վարժարանի ազգաս սանուց դասագրեանց: Եւ ահա յայտնէ քաջալերեալ ամէն կարգի բարեսէր անձնաւորութիւնք հւս՝ փութացին մէկմէկ նուէրով մասնակցիլ այս կարեւոր պէտքը լիուլի ամբողջացնելու, որ երկար ժամանակէ ի վեր մերթ ընդ մերթ այս եւ այն չքաւորներու մէջ կը տարուբերէր ունայն եւ ապարդիւն: Վերջապէս ահա ներկայիս վարժարանիս յառաջդիմութեան խոչընդոտներէն մին գոհունակութեամբ սրտի բարձրած տեսնելով, արժան դատեցինք մասնաւորապէս Ալէքսանեան էֆէնտիի եւ համայն նուիրատուաց չնորհակալութիւն մատուցանել հրապարակաւ, որք լուրջ ակնարկ մը դարձնելով այս կարի յոյժ զգալի պիտոյից վրայ, հաճեցան նպաստել աղքատ որբերուն եւ բարի օրինակ ըլլալ կը յուսամք որ վարժարանիս համար անհրաժեշտ դատուած ուրիշ բարեկարգութիւններ ալ ներմուծելու սիրատենչ նախանձ մը կը ղրթնու:

ԳԵՂԱՄ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կիւմիւշխանէի Մարտ 1 թուով առաջ ուղղեալ նամակէ մը՝ զոր պիտի հրատարակեմք յաջորդ թերթով,— գոհութեամբ կ'իմանամք թէ՝ տեղւոյն կառավարիչ Վահ. Խրլահիմ պէյ երկու անգամ մեր ազգային վարժարանն այցելելով, քաջալերեր է ուսուցիչներն ու ուսանողները, և նորա օգնական Մեծ. Եանգոյ Պուխադիսէս էֆէնտի լսելով մեր ազգային վարժարանի նիւթական ամենաանձուկ վիճակը, ինքնաբերաբար յօժարեր է վճարել՝ յանուն վարժարանին, լրագրիս ղրկուած բաժնին տարեգինը:

— Ռումանիոյ Պօթուշան խաղաքաղաքացիները կը շարունակեն կարգադրուկ Աթանասի անօրէնութեանց համար: Մարտ 1 թուով առաջ ուղեալ նամակ մը թախանձանօք կը յանձնարարէ մեզ՝ անդադար Պարիարքարանի ուշադրութիւնն ու անօրինութիւնը խնդրել՝ այդ անզգամ անձը Պօթուշանէ հեռացունելու համար: Կը գրեն թէ՝ սկսած է յաջողիլ երկպառակութիւն գոյացունել տեղւոյն ազգայնոց մէջ. թէ՝ շատ ծանր պիտի բլլայ վախճանը՝ եթէ տակաւին միայ մինչդեռ շատ դիւրին է հեռացունել, եթէ անգամ մը Պարիարքարանէ գրուի Ռումանիոյ կառավարութեան կամ Ռումանիոյ Սինոդին, որոյ կողմանէ արգէն պատասխանութիւն կը յայտնուի՝ միջամտելու եւ Աթանասն արտաքսելու համար: Ահաւասիկ դարձեալ Պարիարքարանի ուշադրութիւնն ու անյապաղ անօրինութիւնը կը խնդրեմք:

— Պարիարքարանի Նպաստից Յանձնաժողովէն իմանալով որ՝ Ազրակի մէջ որբ տղայք անխնամ մնացած են. որոշեր է որբանոց մը հաստատել Ազրակի Ս. Բարթուղիմէոս վանքին մէջ:

— Երզրումի կարմիր վանքի աղջային որբանոցի հաստատման երրորդ տարեդարձի հանդէսը կատարուեր է նախորդ ամսոյ 14ին, Առաջնորդարանի մէջ՝ ի ներկայութեան Հոգաբարձութեան անդամից, որոց պաշտպանաց ոմանց եւ այլոց: Ծիշտալ որբանոցին մէջ կը գտնուին 101 որբ: Տարեկան 600 ոսկի ծախսուց 210ը՝ Պ. Եղեանցի կողմէ կը վճարուի, 90ը՝ Պատրիարքարանէ, եւ մնացեալն՝ Երզրումցիներէ: Կօշկակարութեան արհեստանոց կայ այս որբանոցին մէջ:

— Երզրումի Գաւառ. Ընդհանուր ժողովը՝ վախճանեալ ուսուցիչ Մ. Աղապալեանի ընտանեաց համար 150, եւ վախճանեալ Տ. Գրիգոր քահանայ Արծնեանի այրիին համար՝ 50 ղ ամսաթոշակ որոշեր է: Ժողովը՝ այս որոշմամբ հանրային պաշտօնէից կարօտ ընտանիքները անխնամ չլքանելու պարտաւորութիւնը կը կատարէ եւ այլոց ալ օրինակ կ'ըլլայ:

— Զարշամպայէ Տ. Արիստակէս եւ Տ. Ղուկաս քահանայք՝ երկու պարկ լուրիա նուիրեր են Արմաչի Դպրեվանուց:

— Տիարպէքիրի մէջ Կիւլպէնկեան ու Գալուստեան եղբարց գործակատարին տունը գողեր մտնելով՝ դրամարկղը տեղէն հաներ, ուրիշ տեղ մը տարեր, եւ մէջի 96 ոսկին առնելէ ետքը, տարեր ձգեր են յիշեալ տան մօտակայ փողոց մը:

— Սամսոնի մէջ՝ ազգային երկսեռ վարժարանաց համար թատերահանդէս մը կատարուելով վահմ. կառավարիչ Համտի պէյի հովանաւորութեամբ, 100 լիրա զուտ հասոյթ գոյացեր է:

— Արապկիրի քահանաներէն Տ. Գառնիկ Մուրտիկեան, 65 տարեկան, վախճաներ է: Թէպէտ ուսեալ չէ, բայց իր պարտաճանաչութեամբ եւ բարեբարոյ բնաւորութեամբ սիրելի հանդիսացած է եղեր:

— Ամերիկայի ազգայնոց մէջ սկսուեր է հարսանեաց առթիւ, 10—40 տոլար հաւաքել ի նպաստ որբոց:

— Պիլեճիկի Առաջնորդ Դեր. Տ. Մովսէս եպիսկոպոս՝ որ անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս եկաւ, վիճակին Մուզաթալի տուրքէ 1000 ղրուշ պարտքը վճարեց Պատրիարքարանի:

— Պատրիարքարանի Նպաստից Յանձնաժողովէն՝ որ երեքշաբթի նիստ ըրաւ, իմանալով որ Զմկածագի առաջնորդական տեղապահ Դեր. Տ. Կորիւն վարդապետ կապանատէն գացեր, տեղւոյն փակուլ դպրոցը բացեր է,—գոհ եղաւ եւ որոշեց նպաստել նոյն վարժարանին:

— Էչմիածնի տպարանին մէջ պատրաստութիւններ կ'ըլլան՝ Աստուածաշունչը տպելու համար: Ս. Հայրապետը կը փափաքի որ Ս Գիրքը մատչելի գին մ'ունենայ, և ամէն տուն գտնուի: Տպագրութեան ծախսուց համար բաժանորդագրութիւն բացուած է:

— Ակնարկ, Բերայի Արհեստանոցին մէջ՝ կիրակօրեայ երկրորդ դասախօսութիւնն եղաւ: Մալաթեան էֆէնտի խօսեցաւ դաստիարակութեան վրայ: Հինդլեան էֆէնտի՝ մանկավարժութեան պատմութիւնն ըրաւ:

— Խառն ժողովոյ որոշմամբ՝ առաջնորդական ընտրելոց ցանկ ու հրահանգ կը ղրկուի երզրումի:

—Պատրիարքարանը վաերացոյց՝ Բալուի առաջնորդական ընտրութիւնը: Նորընտիր առաջնորդն է Գեր. Տ. վարդան վարդապետ Ծակոբեան, որ Մշոյ վիճակի առաջնորդական տեղապահութեան պաշտօնը կը վարէր՝ բաւական յաջողակութեամբ:

—Երուսաղիմայ Ս. Ծակոբեանց պատուարժան միաբաններէն Տ. Եսայի վարդապետ երկու շաբթի մայրաքաղաքս եկաւ: Սրվաս պիտի երթայ՝ վիճակին առաջնորդական օգնականութեան պաշտօնով:

—Ամեն. Ս. Պատրիարքը՝ չորեքշաբթի անհանգստութիւն ղգալով՝ Պատրիարքարանէ Բերա բնակարանը վերադարձաւ:

— Չորեքշաբթի օրը, Պատրիարքարանի գործակատար էֆէնտին դատական ու կրօնական գործոց Վահմ. Նախարարին տարաւ Նորին Ամենապատուութեան մէկ գիրը:

—Եգիպտոսի Հայոց Առաջնորդ բնտրուեր է՝ Թէքիրտաղի Առաջնորդ Տ. Յովսէփ եպիսկոպոս Այվազեան:

— Հինդշաբթի օր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը կայսերական պալատ գնաց գործակատար էֆէնտիին հետ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական կառավարութիւնը՝ Ռումանիայէ Թուրքիա գաղթել խնդրող հրէից թոյլտուութիւն կ'ընէ, պայմանաւ որ օսմանեան հպատակութիւնն ընդունին, ամենայն տուրք վճարեն և իրենց համար նշանակեալ տեղերը բնակին:

— Կ. Պոլսոյ քաղաքապետութեան թարգմաններէն եւ Հայ հռոմէականներէն էշխանեան Յակոբ էֆէնտի՝ մահմետական կրօնքն ընդուներ եւ եագուպ Նիյմէթուլլահ անուանուեր է:

—Իրաւագիտական վարժարանին (Մէքթէպը Հուգուգ) աշակերտիլ ուզողն՝ 1 լիրա, եւ վկայագիր ստացողն՝ 5 լիրա պիտի վճարէ այսուհետեւ, իբրեւ հասոյթ վարժարանին:

—Հեռագրութեան ու թղթատարութեան գլխաւոր տնօրէնները 3 աստիճանի պիտի բաժնուին, եւ առաջինէն՝ 60000, երկրորդէն՝ 50 հազար, եւ երրորդէն 40000 ղրչի երաշխաւորութիւն պիտի առնըուի այսուհետեւ:

—Կառավարութեան հաշուեկշռի յանձնաժողովը՝ մարը դրամոց պէտքն ալ նկատելով՝ որոշեր է 10 և 5 փարանոց մարը դրամներ կոհել տալ բաւական քանակութեամբ: Այս դրամոց 1 մասը ոսկի եւ 9 մասը պղինձ պիտի ըլլայ:

— Ոստիկանութեան պաշտօնատունը անցեալ հինգշաբթի սկսաւ՝ մէկմէկ ամսաթոշակ վճարել ոստիկանաց ու ժանտարմայից:

—Երուսաղիմայ Ս. Ծակոբեանց պատուարժան միաբաններէն Տ. Եսայի վարդապետ երկու շաբթի մայրաքաղաքս եկաւ: Սրվաս պիտի երթայ՝ վիճակին առաջնորդական օգնականութեան պաշտօնով:

—Մաքսային առաջնակարգ պաշտօնեաներէ յանձնաժողով մը կը կազմուի՝ մաքսային հասոյթները քննելու պաշտօնով:

—Ատապազարի մէջ՝ յոյնի մը սեպհական և հայու մը վարձած՝ թելի գործարան մը այրեր է, որ 650 լիրայի ապահովագրեալ է եղեր:

—Ծոյն լրագիր մը գրեր է թէ՝ Գայսերիի Մետրապոլիտը Մանասթիր երթալու առեն արկածի մը պատահեր է:

— Չէյթունի գաւառակի նախորդ գայմագամ Սթէֆանաքի էֆէնտի՝ որ ամբաստանուած եւ Պետական Խորհրդոյ քննութեան ենթարկուած էր, անմեղութեան վճիռ ստացեր եւ որոշուեր է դարձեալ գայմագամութեան պաշտօնատեղի իրեն:

—Անթիոքի լրագրի արտօնատէր Եուվանաքի էֆէնտիի կրտսեր եղբօր որդին՝ չորեքշաբթի առաւօտ մեռաւ: երկու ամիս առաջ հիւանդացած էր՝ վարժարանին մէջ ուսուցչին կողմանէ գլուխը պատին զարնուելուն պատճառաւ: Ուսուցչաց՝ զգուշութեան ազդու դաս մը: Լրագիր կարդացող ուսուցիչը պարտին լրագիր չկարդացող ուսուցչաց հաղորդել այս ծանր դէպքը...

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հարաւային Ափրիկէի պատերազմը գրեթէ վերջացած կը համարուի: Ինչպէս նախորդ թերթով ծանուցած ենք՝ Օրանժի Հանրապետութեան մայրաքաղաքին վրայ այժմ անգլիական դրօշակը բարձրացած եւ անգլիական վարչութիւն հաստատուած է: Շատ կողմերէ կը հաւաստեն թէ՝ ընդհանուր հրամանատար Լորտ Ռոպէրթս պիտի յաջողի՝ ի մօտոյ մտնել նաեւ Թրանսվալի հանրապետութեան մայրաքաղաքը եւ անգլիական վարչութեան ենթարկել զայն եւս: Ստոյգ է որ՝ այդ երկու հանրապետութեանց նախագահները՝ տերութեանց ոմանց միջնորդութիւնը խնդրելէ և չյաջողիլէ յետոյ ուղղակի Անգլիոյ դիմած, հաշտութիւն խնդրած են, սակայն Անգլիա հաշտութեան համար ո'ր և է պայման չընդունիր, այլ կատարեալ հնազանդութիւն ու հպատակութիւն: Ստոյգ է որ՝ Օրանժի բնիկ պաշտօնէից առաջնակարգ մասն արդէն հնազանդութեան ու հպատակութեան յայտարարութիւններ ըրեր, պաշտօնավայրերն յանձներ, եւ ժողովուրդը սիրով ու յարգանօք ընդուներ են անգլիացիները: Թերեւս Թրանսվալի մէջ մնաս մը յառաջի, տակաւին դիմադրել փորձէ, և թերեւս կանանց խումբ մը ի պատերազմ ելնէ, և երկիրն աւերակելու հրդեհելու և այնպէս մեկնելու սպառնալիքներ տեղան, սակայն՝ ի զո'ւր. կարելի չէ յաջողիլ և ո'ր եւ է օգուտ տեսնել, քանի որ անգլիական բանակ մը, 200 հազարէ բաղկացեալ, ահագին կերպով սպառազինեալ, երկիրն մտած է, յաղթանակաւ կ'արշաւէ, եւ անգլիական միլիոնաւոր լիրաներ շատ դիւրութեամբ կը հայթայթուին կը տրուին, եւ քանի որ Թրանսվալցիք ու Օրանժցիք տեսան որ իրենց համար արտօնանուած համակրանաց չոր ու ցամաք խօսքերը ո'ր եւ է ազդեցութիւն ու օգուտ չունին: Անտարակոյս՝ այսպէս չարաչար կը սխալին, չարաչար կը մնասուին, կը չահչահին, եւ մինչեւ իսկ կը կործանին ամէն անոնք,— ազգ, ընտանիք, անհատ—երբ իրենց չափը ճանչնալու խոհականութիւնն ու զգօնութիւնը չունին, չրջահայեցութիւն չունին, եւ թեթեւութեամբ գլուխ կը բարձրացունեն:

= Անգլիոյ երեւելիներէն Լորտ Մէօր ամուսին տիկինը՝ Լորտ Րոպէրթսի ղրկեր է վեց թնդանօթ, եւ զօրաց՝ բազում զգեստեղէն:

= Աւստրիոյ մէջ՝ ածխահանքաց 70 հազար գործաւորք՝ որ աշխատութիւնները դադրեցուցած էին, յօժարեր են չարունակել իրենց գործը:

= Պարսկաստանի մէջ 786 ֆրանք հաւաքուեր է՝ պատերազմի մէջ սպանեալ Պօէրներուն ընտանեաց համար:

=Պելկրատէ հեռագրուած է թէ՝ տեղւոյն ռուսական գործակատարը Սերպիոյ կառավարութեան հետ չ'ըր եւ է յարաբերութիւն չպիտի ընէ, մինչեւ որ Ալեքսանդր թագաւորը ներում չչնորհէ քաղաքական յանցաւորաց:

= Անգլիական լրագիր մը գրեր է թէ՝ Անգլիոյ կառավարութիւնը պարտի Թրանսվալի պատերազմին վերջ տալ ժամ առաջ, եւ ծովային ու ցամաքային զօրութիւնները պատրաստ ունենալ՝ ամէն պատահարաց դիմակալելու համար:

= Ռուսիոյ ու Հապէշստանի մէջ օր ըստ օրէ կ'ընդարձակին առեւտրական յարաբերութիւնք: Ռուս գործարանապետ մը՝ Հապէշ վաճառականաց հետ 400 հազար րուպլիի վաճառք տալու պայմանագիր մը կնքեր է:

= Ի Բիւել (Գերմանիա) Ձերմանիա անուն հռչակաւոր գործարանը այս օրերս աւարտեց զրահաւորի մը չինութեան գործն, որոյ համար երկու տարիէ ի վեր կ'աշխատէր: Այս զրահաւորը՝ որ Ռուսիոյ կառավարութեան կը վերաբերի, անցեալ շաբթու ի ծով իջուցին հանդիսիւ: Պերլինէ ռուսական դեսպանն ու գլխաւոր դեսպանականք յատուկ կառախմբով Բիւել գացին ներկայ գտնուելու հանդիսին: Ներկայ գտնուեցաւ նաեւ Գերմանիոյ կայսրն, որ քանի մ'օր առաջ Բիւել գացած էր: Դեսպանը, այս առթիւ տրուած կոչունքին մէջ ըսեր է.— «Այս նորակառոյց զրահաւորը՝ խաղաղութեան ու քաղաքակրթութեան համար պիտի գործածուի: Վահ. Զարը՝ որ աշխարհի խաղաղութեան յարատեւութեան գաղափարն ի վեր հանեց, ռուսական բանակն ու նաւատորմիղը նոյն նպատակին համար պիտի գործածէ. իսկ եթէ կարելի չըլլայ, եւ թշնամի մը սպառնայ Ռուսիոյ՝ յայնժամ նոյն թշնամւոյն դէմ պիտի հանէ: Ապջլա կ'անուանեմ այն զրահաւորը. կը յուսամ թէ սա պիտի աւելցունէ ռուսական նաւատորմիղին փառքը: Մեր վեհապետ՝ որ ռուս ծովակալաց գասէն կը համարուի, եւ Գերմանիոյ Վահ. կայսրը գոհ պիտի ըլլան այն զրահաւորին յաջող կառուցման վրայ»:

= Վերջին ժամանակներս Չինաստանի գրեթէ ամէն կողմերը տարածուած են ստահակութիւնն ու ասպատակութիւնը: Ամերիկացւոց վրայ յարձակումներ ըլլալուն համար՝ Միացեալ Նահանգաց հանրապետութիւնը փութացեր է ազդարարութիւններ ընել Չինաստանի կառավարութեան, եւ որոշեր է մարտանաւ մը ղրկել չինական ջուրերը: Շանկայէ բազմաթիւ ամերիկացի վաճառականք ի վաչինկթըն հեռագրեր են թէ՝ չինական պաշտօնեայք ծանր արգելքներ կը հանեն իրենց դէմ, եւ թէ՝ պէտք է որ Չինաստանի մէջ չահ ունեցող տերութիւնք միահամուռ գործեն: Ամերիկացիք՝ նոյնիսկ հեռագիր մ'ալ Բէքինի անգլիական հիւպատոսին ուղղեր են:

= Աւստրիոյ կալիցիա նահանգի մէջ՝ գիւղացիք յանդգներ են ծանր խռովութիւններ հանել, եւ կառավարութիւնն ստիպուեր է ձեռնարկել զինուորական միջոցներու:

= Հոլանտայի կառավարութիւնը մեծ չէնք մը վարձեր է՝ միջազգային իրաւաստութեան դատարանի ժեայուն դիւանի համար:

= Անգլիոյ երեւելիներէն Լորտ Մէօր ամուսին տիկինը՝ Լորտ Րոպէրթսի ղրկեր է վեց թնդանօթ, եւ զօրաց՝ բազում զգեստեղէն:

= Աւստրիոյ մէջ՝ ածխահանքաց 70 հազար գործաւորք՝ որ աշխատութիւնները դադրեցուցած էին,

— Ինչպե՞ս է ձեր առողջությունը, պարոն Ալեքսանյան։

— Ոչինչ, շնորհակալ եմ, լավ եմ զգում ինձ։

— Ես ուրախ եմ, որ ձեր առողջությունը լավ է։ Ես ձեզ հետ ուզում էի խոսել մի շատ կարևոր գործի մասին։ Ես ուզում եմ ձեզ հարցնել, թե ինչպես եք դուք վերաբերվում ձեր ընկերոջ՝ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովիչ Ռոստովի նկատմամբ։

— Ես նրան շատ լավ եմ ճանաչում, նա իմ մանկության ընկերն է։ Ես նրան միշտ ազնիվ մարդ եմ համարել։

— Ես ձեզ հետ համաձայն եմ, նա իսկապես ազնիվ մարդ է։ Ես ձեզ հարցրի այդ, որովհետև ես ուզում եմ նրան ինչ-որ գործ հանձնել։ Ես ուզում եմ նրան ուղարկել Ամերիկա՝ մեր ֆիրմայի գործերով։ Ես ուզում եմ նրան վստահել մեր ֆիրմայի գործերը։ Ես ուզում եմ նրան տալ 20,000 ֆրանկ աշխատավարձ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև 5% (հինգ տոկոս) շահույթից։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ճանապարհածախս։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ բնակարան։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ սնունդ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ հագուստ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ կոշիկ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ գլխարկ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ձեռնոցներ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ գուլպաներ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ներքնազգեստ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ վերնազգեստ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ամենօրյա հագուստ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ տոնական հագուստ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ սպորտային հագուստ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ճամպրուկ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ պայուսակ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ դրամապանակ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ժամացույց։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ մատանի։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ականջօղեր։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ մանյակ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ապարանջան։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ բրոշ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ փողկապ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ շարֆ։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ գլխաշոր։ Ես ուզում եմ նրան տալ նաև ազատ ականջակալներ